

MARATHI PRELIM: PAPER 1

विभाग १ - गद्य

प्र.१ (अ) उता-याच्या आधारे दिलेल्या सूचनेनुसार कृती करा.

1 A1) कारणे लिहा.

वाघीण नाल्याजवळ दिसण्याची शक्यता होती; पण सावधगिरी बाळगणे आवश्यक होते, कारण ...

बिबव्याच्या निरीक्षणांची चांगली संधी हातची गेली म्हणून मी हळहळलो. टोंगे यांना शरमिंद झाल्यासारखं वाटलं. आम्ही लगेच पुढं निघालो. थोड्याच अंतरावर रायबाकडं जाणारा रस्ता उजवीकडं वळत होता. तो रस्ता धरला आणि जंगल आणखीच दाट झाल्यासारखं वाटलं. इथं दोन-तीन नाले असल्यानं झुडपांची दाटी जास्तच जाणवते. तसंच त्या नाल्यांमध्ये थोडं पाणी साचून राहात असल्यानं तिथं कुठलाही वन्यप्राणी दिसण्याची शक्यता होती. त्यामुळं आता सावधपणे पावलं टाकणं आवश्यक होतं.

कालच संध्याकळी विश्रामगृहावर गप्पा मारताना टोंगेनी मला त्या परिसरात चार पिल्लं असलेल्या वाघीणीबद्दल सांगितलं होतं. तेव्हा पासूनच मला कधी तिथं जातो असं झालं होतं. प्रचंड उष्णतेचे दिवस असल्यानं वाघासारखं जनावर पाण्याच्या आसपासच वावरतं. तशातच लहान पिल्लं असल्यानं या वाघीणीला त्यांना पाण्यापासून जास्त दूर नेणं देखील शक्य नव्हतं; पण लहान पिल्लं असणारी वाघीण ही जंगलातलं सगळ्यात धोकादायक जनावर! पिल्लांच्या संरक्षणासाठी ही सजग आई, कुणाचा जीवदेखील घ्यायला मागं-पुढं बघत नाही. त्यामुळं सुकलेल्या नाल्यात उतरताना माझ्या मनावर एक अनामिक दडपण आलं होतं.

A2) कोण ते लिहा.

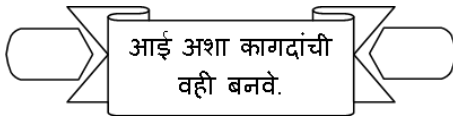
- 1) जंगलातलं सगळ्यात धोकादायक जनावर -
- 2) वनरक्षक -

A3) स्वमत

'वन्यप्राणी' यांची शारीरिक रंगसंगती व जडणघडण ही निसर्गाशी एकरूप असते, हे प्राण्यांच्या फायद्याचे असते, हे विधान स्पष्ट करा.

(आ) उता-याच्या आधारे दिलेल्या सूचनेनुसार कृती करा.

1 A1) i) आकृती पूर्ण करा

ii) एका वाक्यात उत्तर लिहा

लेखकाला शाळेच्या चाचणी परीक्षा कोणत्या दिवशी असे ?

आमच्या हायस्कूलमध्ये दर शनिवारी चाचणी परीक्षा घेण्यात येत असे. आमचं हायस्कूलही गरीब होतं, त्यामुळं उत्तरपत्रिका घरून न्यावी लागायची. त्यावेळी तिची किंमत फक्त तीन पैसे असायची. आपल्याला कदाचित पटणार नाही; पण तेव्हा दर आठवड्याला हे तीन पैसे उभे करताना देखील माझ्या आईच्या डोळ्यांत पाणी उभं राहायचं. आजही हे आठवलं, की माझ्या अंगावर काटा उभा राहतो. तिने माझ्यासाठी प्रचंड कष्ट केले. पडेल ते काम केले. काँग्रेस हाऊस जवळ काही काम मिळणार आहे, असं समजल्यानं एकदा ती तिकडं गेली. रांगेत उभी राहिली, तशीच ताटकळत; पण त्यावेळी तिला सांगण्यात आलं, की फक्त तिसरी किंवा त्यापेक्षा अधिक शिकलेल्यांनाच काम दिलं जाईल. हे ऐकून अर्थातच ती नाराज झाली, घराकडं मागं फिरली. त्याच वेळी तिनं ठरवलं, की 'मी माझ्या मुलाला खूप शिकवीन, कारण शिक्षणाशिवाय या जगात मान नाही.'

तिनं प्रत्यक्षात केलंही तसंच. माझ्यासाठी तिनं घेतलेले कष्ट मी कोणत्या शब्दांतून सांगू? कोरे,

Since-1989

BABU SIRS

GROUP TUITIONS

2

2

3

1

Since-1989

BABU SIRS

GROUP TUITIONS

1

पाठकोरे, लिहून उरलेले कागद ती एकत्र जमवायची आणि त्याच्या वहा करून द्यायची. अखंड पेन्सिल मला मिळणं अवघड होतं. त्यामुळं जेमतेम हातात धरता येईल अशा पेन्सिलनेच लिहावं लागे.

A2) कारणे लिहा

2

- 1) लेखकाच्या आईला काँग्रेस हाऊसमध्ये काम मिळाले नाही कारण -
- 2) लेखकाला परीक्षेसाठी उत्तरपत्रिका घरून न्यावी लागे कारण

A3) स्वमत

3

डॉ. माशेलकर यांची मातृभक्ती ज्या प्रसंगातून ठळकपणे जाणवते ते प्रसंग लिहा.

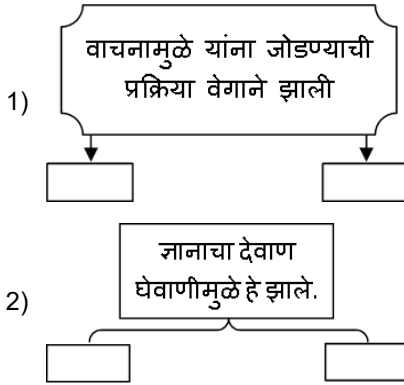
अपठित गद्य

(इ) उता-याच्या आधारे दिलेल्या सूचनेनुसार कृती करा.

1 **A1) चौकटी पूर्ण करा**

2

सकाळी घरात वर्तमानपत्र आले की, ते पहिल्यांदा वाचण्यासाठी आम्हा भावंडांची धडपड असते. प्रत्येकाला आपणच ते प्रथम वाचावे असे वाटते. जगाच्या कानाकोपऱ्यांत काय चालले आहे, हे जाणून घेण्याची केवढी ही उत्सुकता ! आपल्याला वाचता आले नसते, तर केवढ्या अगाध ज्ञानाला आपण पारखे झालो असतो ! 'वाचल, तर वाचाल' हे डॉ. आंबेडकरांचे सुवचन किती सार्थ आहे ! वाचनाने आपण बहुश्रुत होतो. वाचन ही जगाकडे पाहण्याची खिडकी आहे.

मुद्रणकलेच्या शोधापूर्वी माणूस लिहित-वाचत होता; पण ही संधी फारच थोड्या लोकांना उपलब्ध होती. मुद्रणाच्या शोधानंतर मात्र पूर्वीच्या तुलनेत खूपच लोकांना वाचनाची संधी उपलब्ध झाली. त्यामुळे माणसा-माणसाला, समाजा-समाजाला जोडण्याची प्रक्रिया वेगाने होऊ लागली. जग अधिक जवळ येऊ लागले. ज्ञानाची वेगाने देवाणघेवाण होऊ लागली; ज्ञानाचा प्रसार वाढला व त्यात तितक्याच वेगाने भर पडू लागली. अज्ञानाचे पर्वतच्या पर्वत कोसळू लागले. माणसाने एका नव्या युगात प्रवेश केला. हे नवे युग निर्माण झाले होते ते वाचनामुळे !

A2) एका वाक्यात उत्तर लिहा

2

- 1) आपणांस वाचता आले नसते तर काय झाले असते ?
- 2) डॉ. आंबेडकरांचे सार्थ सुवचन कोणते ?

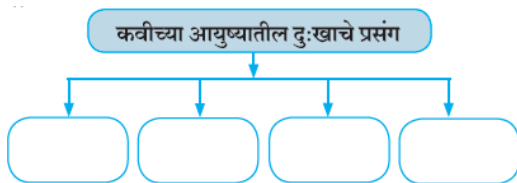
विभाग २ - पद्य

प्र.२ (अ) खालील पद्याच्या आधारे दिलेल्या सूचनेनुसार कृती करा.

1 **A1) आकृती पूर्ण करा.**

2

दोन दिवस वाट पाहण्यात गेले; दोन दुःखात गेले.
हिशोब करतो आहे किती राहिलेत डोईवर उन्हाळे

शेकडो वेळा चंद्र आला; तारे फुलले, रात्र धुंद झाली;
भाकरीचा चंद्र शोधण्यातच जिंदगी बरबाद झाली.

हे हात माझे सर्वस्व; दारिद्र्याकडे गहाणच राहिले
कधी मनात उंचावलेले, की कलम झालेले पाहिले
हरघडी अश्रू वाळविले नाहीत; पण असेही क्षण आले
तेव्हा अश्रूच मित्र होऊन साहाय्यास धावून आले.

दुनियेचा विचार हरघडी केला, अगा जगमय झालो
दुःख पेलावे कसे, पुन्हा जगावे कसे, याच शाळेत शिकलो
झोतभट्टीत शेकावे पोलाद तसे आयुष्य छान शेकले
दोन दिवस वाट पाहण्यात गेले; दोन दुःखात गेले.

A2) i) खालील शब्दसमूहांचा तुम्हांला कळलेला अर्थ लिहा

दारिद्र्याकडे गहाण पडलेले हात

ii) उत्तरे लिहा.

कवितेतून व्यक्त झालेले भीषण सत्य कोणते?

A3) प्रस्तुत कवितेतील शब्दांचा अर्थ लिहा.

(i) पोलाद -

(ii) धुंद -

(iii) साहाय्य -

(iv) शेकणे -

A4) स्वमत

कवितेत व्यक्त झालेल्या कष्टकऱ्यांच्या जीवनाविषयी तुमच्या भावना लिहा.

(आ) कवितेसंबंधी खालील मुद्द्यांना अनुसरून कृती सोडवा.

खालील मुद्द्यांच्या आधारे कवितेसंबंधी कृती सोडवा.

१) प्रस्तुत कवितेचे कवी/कवयित्री

२) कवितेचा विषय

३) खालील ओळींचा अर्थ स्पष्ट करा.

(अ) फुलाफुलांचे दाट ताटवे, जिथे पोचते दृष्टी
रंग मजेचे, रंग उद्याचे, जपून ठेवू सृष्टी...

(ब) धान्य देईना संगणक ही, काळी आई जगवू
मातीमध्ये जे हात राबती, तयांस देऊ पुष्टी ...
रंग मजेचे, रंग उद्याचे

(क) उधळू, फेकू बिया डोंगरी, रुजतील देशी झाडे
गच्च माजतील राने, होईल आभाळातून वृष्टी...
रंग मजेचे, रंग उदयाचे

(ड) डोंगरातून वाहात येते, खळाळते हे पाणी
फेनधवलशा तुषारांमध्ये, राहाल कैसे कष्टी?
रंग मजेचे, रंग उदयाचे

(इ) मिळेल पैसा, मिळेल दौलत, यंत्रांच्या संगती
आभाळाच्या छत्रा खाली, एक अनोखी तुष्टी...
रंग मजेचे, रंग उदयाचे

(ई) हिरवी हिरवी मने भोवती, किती छटा हिरव्याच्या
गभरेशमी सळसळण्याच्या जगास सांगू गोष्टी...
रंग मजेचे, रंग उदयाचे

४) कवितेतून मिळणारा संदेश

५) कविता आवडण्याची व न आवडण्याची कारणे

किंवा

खालील मुद्द्यांच्या आधारे संतवाणीसंबंधी कृती सोडवा. (कोणतेही पाच)

Since-1989

BABU SIRS

GROUP TUITIONS

1

1

2

2

(8)

Since-1989

BABU SIRS

GROUP TUITIONS

- १) प्रस्तुत संतवाणीचे रचनाकार.
- २) संतवाणीचा विषय.
- ३) खालील ओळींचा सरळ अर्थ लिहा.
 - (अ) जेवीं चंद्रकिरण चकोरांसी । पांखोवा जेवीं पिलियांसी ।
जीवन जैसे कां जीवांसी । तेवीं सर्वांसी मृदुत्व ॥
 - (ब) जळ वरिवरी क्षाळी मळ । योगिया सबाह्य करी निर्मळ ।
उदक सुखी करी एक वेळ । योगी सर्वकाळ सुखदाता ॥
 - (क) उदकाचें सुख तें किती । सर्वेचि क्षणें तृषितें होती ।
योगिया दे स्वानंदतृप्ती । सुखासी विकृती पै नाही ॥
 - (ड) उदकाची जे मधुरता । ते रसनेसीचि तत्त्वतां ।
योगियांचे गोडपण पाहतां । होय निवविता सर्वेद्रियां ॥
 - (इ) मेघमुखें अधःपतन । उदकाचें देखोनि जाण ।
अधःपातें निवती जन । अन्नदान सकळांसी ॥
 - (ई) तैसे योगियासी खालुतें येणें । जे इहलोकीं जन्म पावणें ।
जन निववी श्रवणकीर्तनें । निजज्ञानें उद्धरी ॥

- ४) अभंगातून मिळणारा संदेश
- ५) संतवाणी आवडण्याची वा न आवडण्याची कारणे.
- ६) प्रस्तुत कवितेतील शब्दांचे अर्थ लिहा.
 - (i) जेवी (ii) जीवन (iii) निवविते (iv) सुखदाता
खालील शब्दांचे विरुद्धार्थी शब्द लिहा.
 - (i) सुखी (ii) गोड (iii) मृदू (iv) तृप्त
(i) ज्ञान (ii) विकृती (iii) जन्म (iv) मालक
खालील शब्दांचे लिंग बदला.
 - (i) पक्षी (ii) गाय
खालील शब्दांचे वचन बदला.
 - (i) पिल्लू (ii) वनी
खालील शब्दांचे वचन ओळखा.
 - (i) पिल्ले (ii) वने

विभाग ३ - स्थूलवाचन

प्र.३ खालील कोणत्याही दोन कृती सोडवा. (6)

- 1) कवितेतील सूर्य आणि पणती या प्रतीकांचा तुम्हांला समजलेला अर्थ सविस्तर लिहा.
- 2) ' पाणी हेच जीवन !' या विधानासंबंधी तुमचे विचार लिहा.
- 3) 'स्काय इज द लिमिट' ही परिस्थिती केव्हा निर्माण होऊ शकते ते पाठाच्या आधारे लिहा.

विभाग ४ - भाषाभ्यास

प्र.४ (अ) व्याकरण घटकांवर आधारित कृती सोडवा.

(१) वाक्यांचे प्रकार ओळखा - (2)

- i. आई हीच प्रत्येक मुलाची पहिली शिक्षक असते.
- ii. तो माझ्याशी बोलणार नाही का?

(२) वाक्यरुपांतर - (2)

- 1) रमा परीक्षेत उत्तीर्ण झाली आहे. (नकारार्थी वाक्य करा)
- 2) तपोवनाकडे कोण कशाला जातोय? (विधानार्थी करा.)

(३) खालील वाक्यप्रचारांचा अर्थ लिहून वाक्यात उपयोग करा. (फक्त २) (4)

- 1) सक्त ताकीद देणे →

- 2) उत्तेजन मिळणे →
3) नापसंती दर्शवणे →

(आ) भाषिक घटकांवर आधारित कृती.

(१) शब्दसंपत्ती -

(i) लिंग बदला.

बालक -

बेडूक -

(ii) विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

1) (i) अवघड (ii) खाजगी

(iii) शब्दसमूहाबद्दल एक शब्द लिहा.

1) (i) नाटक लिहिणारा -

(ii) कादंबरी लिहिणारा -

(iv) वचन बदला.

कुंडी -

कसोटी -

(२) लेखननियमांनुसार लेखन -

लेखननियमांनुसार बदल करा.

1) अशी भावना ते माझ्यामधे नीर्माण करत.

2) बीचारा अतिप्रामाणिक!

(३) विरामचिन्हे -

1) विरामचिन्हांचा योग्य वापर करा.

आपणही यांच्याप्रमाणेच खेळावे अशी इच्छा मनात येई.

2) विरामचिन्हांची नावे लिहा.

केवळ शास्त्र नाही, तर त्या विषयाची गोडी लावली.

विभाग ५ - उपयोजित लेखन

प्र.५ (अ) 1. पत्रलेखन -

खालील विषयावर पत्र लिहा.

मातृसेवा पुस्तकालय
नेताजी सुभाषचंद्र मार्ग, लातूर
ता. लातूर

दुकानाच्या वर्धापन दिनानिमित्त आकर्षक सवलत
विद्यार्थ्यांकरिता २०% सवलत
वाचकांकरिता १००० रुपये किंमतीची विशेष भेट

“वाचाल तर वाचाल”

वेळ
सकाळी १० ते सायं. ८ पर्यंत

दिनांक
१ एप्रिल ते १५ एप्रिल २०२२ पर्यंत

त्वरा करा !
त्वरा करा !

(अ) वाचक या नात्याने मा. व्यवस्थापक यांना स्वतःसाठी पुस्तकांची मागणी करणारे पत्र लिहा.

(ब) शालेय ग्रंथालय प्रतिनिधी या नात्याने व्यवस्थापकांना शालेय ग्रंथालयासाठी मागवलेल्या पुस्तकांवर अधिक सवलत मिळावी यासाठी विनंती करणारे पत्र लिहा.

Since-1989

BABU SIRS

GROUP TUITIONS

(1)

(1)

(1)

(1)

(2)

(2)

(6)

Since-1989

BABU SIRS

GROUP TUITIONS

किंवा

2. सारांशलेखन -

विभाग १ - गद्य प्र.१(इ) उतारा वाचा व त्याचा एकतृतीयांश एवढा सारांश तुमच्या शब्दांत लिहा.

(आ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन कृति करा.

(10)

(१) जाहिरातलेखन (60 ते 80 शब्द)

गिर्यारोहण मोहिमेची जाहिरात तयार करा.

साद घालतो सह्याद्री !
तरुणांनो तुमच्यातील तरुणाईला आव्हान !!

दरवर्षीप्रमाणे 'हिमांकन 'हायकर्स'
मंडळाने उन्हाळ्याच्या सुट्टीत
शाळेय विद्यार्थ्यांसाठी गिर्यारोहण
मोहिम आयोजित केली आहे.

अधिक माहितीसाठी
२० मे, २०१५ पर्यंत संपर्क

'हिमांकन हायकर्स'

२, रामनंद, अहिसा मार्ग, कल्याण (प.), मुंबई - ४०० ०५०
दूरध्वनी - (०२२) २६४८४९५२

Since-1989

BABU SIRS

GROUP TUITIONS

- 1) गिर्यारोहण या सुट्टयासाठी आयोजित केल्या आहेत →
- 2) जाहिरातील आव्हान आहे →
- 3) मोहिम आयोजित करण्यात आली आहे. →
- 4) गिर्यारोणाचे नाव →
- 5) साद घालतो →

(२) कथालेखन (80 ते 100 शब्द)

पुढील शब्दांच्या आधारे कथा लिहा.

एक मुलगा - पावसाळ्याचे दिवस - रेल्वे रुळ

(३) बातमीलेखन (80 ते 100 शब्द)

खालील समारंभाची बातमी तयार करा.

साने गुरूजी विद्यालय वार्षिक क्रीडा महोत्सव संपन्न झाला.

(इ) लेखनकौशल्य

खालील लेखनप्रकारांपैकी कोणत्याही एक कृती सोडवा. (शब्दमर्यादा 100 ते 120 शब्द)

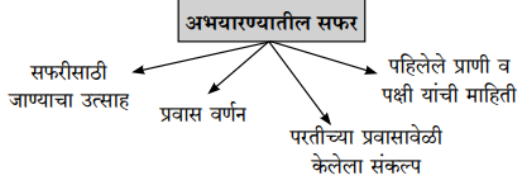
Since-1989

BABU SIRS

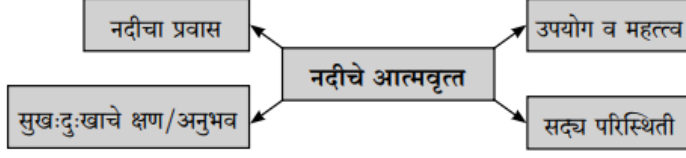
GROUP TUITIONS

(8)

1) खालील मुद्द्यांच्या आधारे अभयारण्यातील सफरीचा तुम्ही घेतलेला अनुभव तुमच्या शब्दांत लिहा.

2) दिलेल्या मुद्द्यांच्या आधारे चौकटीतील घटकाचे आत्मकथन लिहा.

3) पावसाळ्यातील एक दिवस -

मुद्दे -

जून महिना सुरू झाली की, पावसाची वाट पाहणे - पहिल्या सरींचे स्वागत - मग रोजचा पाऊस - एखादा खास दिवस - त्या दिवसातील कार्यक्रम - मनावरील परिणाम.